

J. S. Bach: Sonate i partite za violinu solo

Stanisavljević, Natalija

Master's thesis / Diplomski rad

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Academy of Music / Sveučilište u Zagrebu, Muzička akademija**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:116:593797>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-29**

Repository / Repozitorij:

[Academy of Music University of Zagreb Digital Repository - DRMA](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU – MUZIČKA AKADEMIJA

VI. ODSJEK

NATALIJA STANISAVLJEVIĆ

J. S. BACH:

SONATE I PARTITE ZA VIOLINU SOLO

DIPLOMSKI RAD

ZAGREB, 2022.

J. S. BACH:
SONATE I PARTITE ZA VIOLINU SOLO

DIPLOMSKI RAD

Mentor: izv. prof. art. Davor Philips

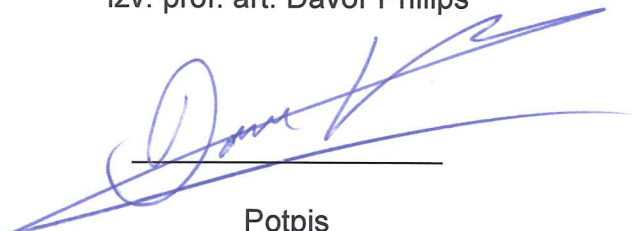
Student: Natalija Stanisavljević

Ak. god. 2020./2021.

ZAGREB, 2022.

DIPLOMSKI RAD ODOBRILO MENTOR

izv. prof. art. Davor Philips

Potpis

U Zagrebu,

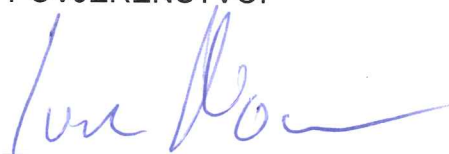
29. 1. 2022.

Diplomski rad obranjen:

Ocjena:

vrlo dobar (4)

POVJERENSTVO:

1.

2.

3.

OPASKA:

PAPIRNATA KOPIJA RADA DOSTAVLJENA JE ZA POHRANU KNJIŽNICI MUZIČKE
AKADEMIJE

Sadržaj

1. SAŽETAK.....	1
2. JOHANN SEBASTIAN BACH.....	3
3. BAROKNA SONATA I PARTITA (SUITA).....	6
3.1. SONATA.....	6
3.2. PARTITA (SUITA).....	8
4. ANALIZA GLAZBENOG DJELA.....	9
4.1. SONATE.....	11
4.2. PARTITE.....	21
5. ZAKLJUČAK.....	27
6. LITERATURA.....	28

1. SAŽETAK

S Bachovim djelima prvi put sam se susrela u srednjoj školi. Svirala sam nekoliko stavaka iz 1. i 2. partite. Naizgled su se činili jednostavno, no kako sam odrastala, shvatila sam da je Bachova glazba puno kompleksnija.

Tijekom školovanja, svaki stavak mi je predstavljao veliki izazov kako tehnički, tako i stilski. Gotovo nikada nisam bila zadovoljna svojom izvedbom i uvijek sam smatrala kako nisam dosegla razinu izvođenja koju bih trebala. Iz tog razloga sam odlučila kao temu svog završnog rada na Muzičkoj akademiji odabrati Bachove sonate i partite pisane za solo violinu. Vjerujem kako će mi analiza čitavog ciklusa od tri sonate i tri partite uvelike pomoći u boljem razumijevanju i izvođenju 1. sonate u g-molu na diplomskom ispitu.

Diplomski rad se sastoji od kratkog prikaza Bachovog života, barokne sonate i partite kao glazbenih oblika te analize Bachovih šest sonata i partita.

Ključne riječi: J. S. Bach, sonate, partite, violina

1. ABSTRACT

I first encountered Bach's works in high school. I played several movements from partitas no. 1 and no. 2. They seemed simple, but as I grew up, I realized there was much more complexity in Bach's music.

In school, each movement posed a great challenge to me, both technically and stylistically. I was almost never happy with my performance and always felt like I hadn't reached the level of performance I should have. This is why I decided to choose Bach's Sonatas and Partitas for Solo Violin as the theme of my final thesis at the Academy of Music. I believe that an analysis of the entire cycle of three Sonatas and three Partitas will greatly improve my understanding and performance of Sonata no. 1 in g-minor at the graduation exam.

The thesis consists of a short overview of Bach's life, baroque sonatas and partitas as musical forms, and an analysis of Bach's six sonatas and partitas.

Keywords: J. S. Bach, sonatas, partitas, violin

2. JOHANN SEBASTIAN BACH

Johann Sebastian Bach rođen je 21. ožujka 1685. godine u gradu Eisenachu u njemačkoj pokrajini Thüringen kao najmlađe dijete Johanna Ambrosiusa Bacha, poznatog orguljaša crkve sv. Jurja te Marie Elisabethe, kćeri uglednog gradskog krznara. U svom je rodnom gradu pohađao gimnaziju, a prvi pravi susret s glazbom doživio je onog trena kada je počeo primati poduku iz sviranja violine i čembala.

Rano je ostao bez roditelja te je studij violine, započet s ocem, nastavio s bratom Johannom Christophom, koji se brinuo za njegov odgoj. Godine 1700. seli se u Lüneburg, gdje u školi uči talijanski, pjeva u zboru i vježba sviranje klavira, orgulja i violine.

S 18 godina postaje violinist u kapeli weimarskog kneza, a nedugo zatim postaje orguljaš u Arnstadtu i Mühlhausenu. Godine 1708. vraća se u

Weimar, preuzima mjesto dvorskog orguljaša, a 1714. imenovan je koncertnim majstorom weimarskog orkestra. U Weimaru, gdje je ostao do 1717., proučavao je osobito talijanske majstore, među ostalim Vivaldijeve skladbe, koje je izrazito cijenio (poznato je da je njegove violinske koncerte prerađivao za čembalo i za orgulje). U Weimaru su nastale neke od najljepših Bachovih kantata i skladbi za orgulje.

Godine 1717. Bach prelazi u Köthen, gdje od njega naručuju komorna djela i djela za čembalo. Tu nastaju *Brandenburški koncerti*, suite, violinske sonate, mnoge klavirske skladbe, među kojima i prvi dio znamenite zbirke preludija i fuga *Das Wohltemperierte Clavier* i djela za orgulje (*Orgelbüchlein*).

1723. godine Bach prelazi u Leipzig, gdje postaje kantor u crkvi sv. Tome, naslijedivši na tom mjestu Johanna Kuhnaua. Dolaskom u Leipzig otvara mu se novo krupno životno poglavlje i tamo ostaje do smrti. Zadaci koje je morao obavljati bili su brojni i izuzetno naporni. Morao je biti vješt u sviranju orgulja, čembala i violine te poznavati mehanizam orgulja toliko da ih, u slučaju nužde, može akordirati i popraviti. Kantor je morao sudjelovati u pogrebima, pripremati svakovrsne crkvene glazbene priredbe, pratiti nedjeljno bogoslužje s neprestanim obnavljanjem programa, podučavati darovitije gimnazijske učenike u pjevanju, orguljama, klaviru i violini, održavati pokuse s crkvenim zborom i orkestrom pa čak i predavati latinski jezik u glazbenoj školi sv. Tome. Budući da su sve te dužnosti bile povjerene samom Bachu, gotovo je nemoguće vjerovati da mu je u Leipzigu uz sav taj naporan rad uspjelo skladati golem broj kantata, klavirskih djela, dvije velike pasije, misu u h-molu, djela za orgulje, za orkestar itd.

Osim mukotrpnog posla, vrlo je često imao i mnogo briga i nezadovoljstva. Redovito je nailazio na nerazumijevanje svojih pretpostavljenih, kojih je, zbog velikog broja njegovih dužnosti, bilo nekoliko: rektor zavoda, općinsko vijeće i crkveni konzistorij. Ali ni ograničeni prihodi, ni napori oko uzdržavanja brojne obitelji, ni poniženja i borbe s nediscipliniranim i nemarnim učenicima, ništa nije moglo djelovati na duboki Bachov stvaralački nagon, koji se često izživljavao na temelju jakih vjerskih osjećaja. Bach je nalazio utjehu u radu i u trenucima koje je provodio u svojoj obitelji. Jednoličnost Bachova života u Leipzigu prekinuo je samo jedan veliki događaj koji se majstora neobično dojmio. Godine 1747. Fridrih Veliki pozvao je Bacha u svoj dvorac u Potsdamu. Poziv mu je uputio po njegovu sinu Carlu Philippu Emanuelu koji je tada bio Fridrihov dvorski čembalist.

Bach je kao skladatelj doživio doba svog preporoda i pravog života tek u prvoj polovini XIX. st., kad je glasovita Mendelssohnova izvedba *Pasije po Mateju* (1829.) pokazala veličinu Bachova stvaralaštva i otvorila put živom zanimanju za djela gotovo zaboravljenog majstora, čiju su djecu (Philippa Emanuela i Johanna Christiana) veličali i cijenili mnogo više nego njega.

Bach se dva puta ženio i s obje žene imao dvadeset i jedno dijete (7 s prvom ženom, 14 s drugom), od kojih je nekolicina bila veoma muzikalna. Kao skladatelji posebno su se istakli Bachovi sinovi Wilhelm Friedemann, Carl Philipp Emanuel i Johann Christian.

U posljednjim godinama Bachu je vid sve više slabio. Neuspjele operacije, moždana kap i postupno sve jače slabljenje izazvalo je 1750. godine i njegovu smrt. Na grob mu nije bio postavljen ni običan znak s

imenom. Crkva sv. Tome, kojoj je gotovo 30 godina savjesno služio, nije nijednom riječju popratila gubitak svog velikog službenika.

Bachova plodnost gotovo je nevjerojatna: 47 svezaka bilo je potrebno za priređivanje cjelokupnog izdanja Bachovih djela, brigom Bachova udruženja (Bach-Gesellschaft), osnovanog 1850. U Schmiederovu veoma iscrpnom i temeljitom tematskom popisu Bachovih radova zabilježeno je 1080 skladbi, odnosno skupina djela.

3. BAROKNA SONATA I PARTITA (SUITA)

3.1. SONATA

Sonata (tal. *sonare*: zvučati, odjekivati) je prvobitno bio naziv za sve instrumentalne kompozicije, bez obzira na njihov oblik, osim za djela namijenjena instrumentima s tipkama (tokate). Na taj način se u doba osamostaljivanja instrumentalne glazbe htjela istaći razlika od vokalnih kompozicija – kantata. Sonata potječe od instrumentalne canzone, a u baroku su se pisale pretežno za gudačke instrumente uz pratnju continua, i to najčešće za dvije violine i continuo. Tom sastavu dodavali su i violu da gamba, odnosno violončelo, koji su često podvostručivali basovu dionicu continua. Sonate za takav sastav nazivale su se triosonate. U sredini XVII. st. iskristalizirale su se u Italiji dvije vrste sonata : *sonata da chiesa* (crkvena sonata) i *sonata da camera* (komorna sonata).

Sonata *da chiesa* potekla je iz *canzone* reduciranjem, osamostaljivanjem i proširivanjem njezinih odsjeka te se obično sastojala od četiri (u početku pet, pa i šest) kratkih stavaka: *adagio – allegro – adagio – allegro*. U drugom od tih stavaka bilo je redovito izrazitih kontrapunktičkih elemenata (*fugato*). Naziv sonate *da chiesa* potječe iz okolnosti jer se izvodila u crkvi, za vrijeme obreda. Prvi stavak (*adagio*) pisan je u parnoj mjeri, često s punktiranim ritmom, građen je homofono ili u slobodnoj imitaciji; drugi stavak je dvodijelni ili jednodijelni *fugirani allegro*; treći (polagani stavak) redovito je neparne mjere, po građi homofon, dvodijelan, sličan *sarabandi*; četvrti stavak također je dvodijelan i najčešće *fugiran* u plesnom ritmu. Poslije 1700. godine iz prakse nestaju oznake *da chiesa* i *da camera* te djela pod naslovom *sonata* odgovaraju tipu crkvene sonate.

Sonata *da camera*, za razliku od crkvene sonate, bila je namijenjena prvenstveno dvorskom muziciranju. Imala je više stavaka, neodređena broja (čak do sedam), a karakter im je otprilike odgovarao karakteru stavaka u *suiti* jer se vrlo često temeljio na utvrđenim plesnim ritmovima. Pod nazivom *camera* razumijevale su se odaje (ne velike dvorane) feudalnih dvorova. Glazba koja se u njima izvodila pred ograničenim brojem slušatelja nazivala se *musica da camera* (komorna glazba); taj se naziv do danas sačuvao za djela pisana za manje gudačke i puhačke sastave, često uz suradnju klavira, i za solističke nastupe kakvoga gudačkog ili puhačkog instrumenta uz klavir. Krajem 17. st. dolazi do miješanja stavaka crkvene i komorne sonate, a nakon prestanka upotrebe

tih naslova, naslov *sonata da camera* zamjenjuju pojmovi *partita*, *suita* i slično.

3.2. PARTITA (SUITA)

Suita (franc. *suite*: slijed) je niz karakterističnih instrumentalnih stavaka, ritmičkog karaktera, pri čemu je svaki stavak zapravo jedan određeni ples. Imena i podrijetlo pojedinih stavaka u *suiti* jasno svjedoče o njenom kozmopolitskom karakteru: *pavana* (ili *padovana*, po gradu Padovi) potjecala je iz Italije kao i *saltarello* (nazvan i *galliarda*), *allemande* je došla iz Njemačke, *courante* iz Francuske, *sarabanda* iz Španjolske, *gigue* iz Engleske. Kasnije su u okvir *suite* ušli i drugi plesovi: *menuet*, *gavota*, *bourrée*, *rondeau*, *rigaudon*, *chaconne*, kao i stavci kojima je sasvim nedostajao plesni karakter (*uvertira*, *intrada*, *preludij*, *air*; *prva tri*, pretežno svečanijeg, ozbiljnijeg sadržaja, obično su se nalazili na početku *suite*, kao njezin uvodni dio). U srednjem baroku iz *suite* nestaju *padovana* i *saltarello-galliarda*. Katkad su pojedini stavci imali i oblik teme s varijacijama, a običavalo se izgraditi i cijelu *suitu* na istoj temi, prilagođenoj duhu i ritmičkoj osnovi raznih stavaka.

Standardni stavci barokne *suite* su: *allemande*, *courante*, *sarabande* i *gigue*. Ostali stavci umeću se između njih ili – ako je riječ o preludiju, *intradi*, *uvertiri* – dolaze na početak *suite*.

Barokna *suita* donosi uglavnom sve svoje stavke u istom tonalitetu, a poredani su po načelu kontrasta. Između dva brza stavka umetnut je jedan polaganiji. Tako se izbjegava jednoličnost, a ujedno se reljefnije osvjetljuje

fizionomija svakog pojedinog stavka. Oprečnosti su izražene ne samo u tempu već i u ritmičkoj okosnici susjednih stavaka.

4. ANALIZA GLAZBENOG DJELA

Bachov ciklus koji se sastoji od tri sonate i tri partite (BWV 1001-1006) za violinu solo predstavlja najvišu razinu skladateljskog stralaštva toga doba. Sonate i partite doveo je na novu razinu izvođačke prakse i skladateljske tehnike koje su i danas velik izazov svakom violinistu. Budući da je Bach izvrsno poznao tehničke mogućnosti samog glazbala, njegov estetski značaj sonata i partita ne temelji se samo na tehničkoj zahtjevnosti već i na stupnju umjetničke izražajnosti koja se usredotočuje na prirodne mogućnosti samog instrumenta. Bach je odabrao tada najznačajnije skladateljske forme – talijansku sonatu i francusku suitu. Bachov skladateljski genij ostvario je spoj tehničke zahtjevnosti instrumenta i svoje glazbene misli u polifonim djelima.

Sei solo/ a/ Violino/ senza/ Basso/ accompagnato/ Libro primo potiče nas na promišljanje. Moguće da je htio napisati *Libro secondo* kao nastavak *Libra prima*, ali smatra se da su zapravo Suite za violončelo *Libro secondo* jer ne postoji autentični naslov njegova autografa, a u mnogim je aspektima sličan Sonatama i partitama za violinu solo. Nije nam poznat datum objavljivanja Sonata i partita, ali prema povijesnim obilježjima smatra se da su nastajale između 1717. i 1720. godine. Osim toga, nije poznato u koju su svrhu skladane.

Sonate i partite omiljene su u violinskoj pedagogiji bez obzira na tehničku zahtjevnost. Sve artikulacijske oznake kompozicija Bach je jasno označio, tako da su njegove glazbene misli i namjere u interpretaciji lake za prepoznati i pretočiti u glazbu. Budući da se prvi put zaposlio u Weimaru 1703. godine kao violinist u Hofkapelle orkestru, za pretpostaviti je da je bio violinist koji je sva svoja djela mogao i sam odsvirati.

Ciklus nije podijeljen na sonate i partite, već se one slijedno nižu. Na taj način dolazi do izražaja njihova različitost i posebnost svake od njih.

Redoslijed:

Sonata I, BWV 1001, g-mol

Partita I, BWV 1002, h-mol

Sonata II, BWV 1003, a-mol

Partita II, BWV 1004, d-mol

Sonata III, BWV 1005, C-dur

Partita III, BWV 1006, E-dur

Zanimljivim rasporedom tonaliteta: g-mol, h-mol, a-mol, d-mol, C-dur i E-dur možemo zaključiti da su naizgled povezani, ali ne možemo biti sigurni jesu li tonaliteti povezani u kvintama; g-mol i C-dur sonata, h-mol i E-dur partita te središnja a-mol sonata i d-mol partita, a uokviruju ih vanjski razmaci od terce i sekunde, koji zbrojeno opet daju pet.

Bach koristi broj 5 kao simbol Sotone (broj zlih duhova) te time još više intrigira i navodi nas na razmišljanja o smislu, značenju i okolnostima u kojima su nastale Sonate i partite.

4.1. SONATE

Svim trima sonatama zajednička je četverostavačna konstrukcija s rasporedom stavaka polagano – brzo – polagano – brzo, koju je Bach gotovo uvijek koristio u svojim komornim djelima (raspored stavaka proizlazi iz barokne *sonate da chiesa*). Prva dva stavka kontrastno su napisana kao Adagio i Fuga (g-mol i C-dur sonata) i Grave i Fuga (a-mol sonata); prvi stavak meditativnog je i interpretacijski slobodnijeg karaktera nakon kojeg slijedi razrađena fuga, koja je u drugoj i trećoj sonati posebno opsežna. Bach se u fugama koristio kako polifonom tako i gustom akordičkom strukturom koja obiluje tehnički vrlo zahtjevnim dvohvatima, trohvatima i četveroglasima koje je znački usuglasio u temama kroz sve glasove. Treći stavak sonate (Siciliana, Andante i Largo) nije u osnovnom tonalitetu sonate, već u paralelnom (1. i 2. sonata – B-dur i C-dur) i subdominantnom (3. sonata – F-dur) što je rijetkost u monotonalitetnim sonatama. Završni stavak je brz i predstavlja finale u svakoj sonati.

Sonata I, BWV 1001, g-mol

Prva sonata u g-molu sastoji se od sljedećih stavaka:

Adagio C

Fuga C

Siciliana 12/8

Presto 3/8

Sonata je napisana u g-molu, ali ju Bach zapisuje na taj način da koristi samo jedan predznak – snizilicu b, a snizilica es se naknadno dopisuje. Možemo zaključiti da je takav način zapisivanja povezan sa starocrkvenim načinom notacije te da je sonata zapravo pisana u dorskom modusu.

Početni Adagio meditativnog je karaktera, s raspisanom ornamentacijom u tridesetdruginkama i šezdesetčetvrtinkama ukrašenim trilerima. Adagio ima 21 takt i zastoj – koronu i kadencu u 13.-om taktu. Adagio počinje arpeggiom u g-molu da bi preko d-mola modulirao u F-dur te ponovno preko d-mola, c-mola, Es-dura, As-dura kadencira u tritonusu (korona) na VII. stupnju b-mola te nastavlja preko VII. stupnja c-mola i preko dvije dobe ornamentalne strukture u g-mol. Drugi dio počinje u c-molu, kraći je te predstavlja odgovor na sami početak (odnos tonike i dominante). Tematski se na njega nadovezuje, modulacijski je jednostavniji te se kroz 4 takta ponovno preko smanjenog septakorda na VII. stupnju vraća u početni g-mol.

Drugi stavak – Fuga, jedina je fuga s oznakom tempa *allegro*. Pisana je u *alla breve* mjeri, a sastoji se od 94 takta. Počinje temom koja se na početku svira tri puta premještajući se kroz glasove, a ujedno se i obogaćuje akordičkom strukturom. Tema (*dux*) prvi put nastupa u altu, zatim u basu pa u sopranu (*comes*). Odgovor je očekivan (transpozicija s d na g), a kontrapunkt je akordička pratnja teme. Glava teme pojavljuje se nekoliko puta kao materijal za most u međustavcima koji su većinom sastavljeni od slijeda šesnaestinki ili osminki s akordičkom pratnjom, ili sama za sebe stvara razvoj u provedbi. U 58. i 59. taktu dolazi do kulminacije s četveroglasnom glavom teme. Finalni nastup teme pojavljuje se u basu u osnovnom tonalitetu te se razvija praćena bogatom ornamentacijom kako bi završila u forte dinamici g-mol akordom.

Treći stavak, Siciliana, predstavlja ples pastoralnog karaktera pisan u 12/8 mjeri. Počinje s temom u basu koja se razvija kroz dvoglasje u sopranu i altu te se na taj način provlači kroz cijeli stavak. Prva dva puta tema se pojavljuje u B-duru, drugi put u c-molu, a u 9. taktu u g-molu. U drugom dijelu stavka odnos teme među glasovima je intenzivniji, akordička struktura je bogatija, a motivi su razrađeniji. Stavak završava dvoglasjem koje se kroz diminuendo rješava u toniku na lakom dijelu dobe.

Četvrti stavak, Presto, skladan je u 3/8 mjeri i izrazito je virtuoznog karaktera. Dvodijelnog je oblika i sastoji se od 133 takta (53 + 80). Počinje rastvorbom g-mol akorda spuštajući se od soprana prema basu u forte dinamici s izmjenjivim pulsom od 3+3 ili 6+6 nota, koji kroz cijeli stavak modulira kombinirajući različite ligature i kombinacije štrihova. Drugi dio stavka počinje uzlaznim D-durom (dominantom) te predstavlja inverziju početka prvog dijela stavka koji je silazan te se na isti način kao i u prvom djelu razradom i sekvencama kroz tonalitete vraća u g-mol i završava jednakom figurom kao i prvi dio.

Sonata II, BWV 1003, a-mol

Grave	C
Fuga	2/4
Andante	3/4
Allegro	♩

Početni stavak Grave je preludij (također meditativnog karaktera) s ispisanim ornamentacijama u sitnim notnim vrijednostima (slično kao i Adagio u prvoj sonati). Napisan je u 4/4 mjeri. Počinje u a-molu, a zatim modulira ili samo uklanja u e-mol, F-dur, g-mol, C-dur, d-mol u većini

slučajeva koristeći sekundarne dominante. Oblik stavka je (također kao u Adagiu iz g-mol sonate) dvodijelan. Drugi dio započinje u 12.-om taktu, u dominantnom tonalitetu e-molu te kulminira s kadencom u 21.-om taktu nakon čega završava ornamentiranom codom.

Drugi stavak, Fuga, je stavak u kojem Bach hrabro upotrebljava polifone tehnike i razrade u skladanju za violinu solo. Tema počinje u sopranu na dominantu (e-mol) te se nastavlja u altu realnim odgovorom (za kvintu niže u a-molu). Glava teme se kao i u drugim fugama koristi kao materijal za most i međustavke uz kromatski nizove četvinki i razloženih akorada u šesnaestinkama. Fuga završava nastupom teme (ali ovoga puta u inverziji) koja se nastavlja u ornamentiranu codu i završni akord a-mola s pikardijskom tercom (cis).

Andante je također tipičan dvodijelni stavak u trodobnoj mjeri s ispisanim repeticijama. Napisan je u C-duru. Prvi dio stavka počinje na tonici te se kroz modulacije i sekvence (koje kroz cijeli stavak imaju podlogu u osminkama – basso continuo) razvija i ponovno repetira. Drugi dio stavka počinje na dominantu i otprilike je jednakog trajanja kao i prvi dio, ali s bogatijom akordičkom strukturom i intenzivnije razvijenim temama. Nakon kratkih ukrasa i ornamentata stavak završava ponovnim povratkom u C-dur.

Završni stavak, Allegro, također je dvodijelnog oblika, virtuoznog karaktera te je pisan u *alla breve* mjeri. Glavna karakteristika stavka su nagle odnosno subito promjene dinamike u motivima koji se ponavljaju (isti motiv se gotovo uvijek ponavlja dva puta) prvi put forte, a drugi put piano. Prvi dio počinje razloženim a-molom (tonikom), a drugi dio e-molom

(dominantom). Stavak završava u a-molu u forte dinamici, ali neočekivano s koronom na basovom tonu.

Sonata III, BWV 1005, C-dur

Adagio	3/4
Fuga	♩
Largo	C
Allegro assai	3/4

Zadnja u nizu, treća sonata u C-duru, najosebujnija je. Tempo stavka je adagio, ali ovoga puta, za razliku od sonate u g-molu i sonate u a-molu, u trodobnoj je mjeri. Počinje ostinantnim punktiranim motivom u legatu koji se proteže kroz cijeli stavak i na kojem se gradi polifona i akordička struktura. Coda započinje u 34.-om taktu variranom temom, ali ovoga puta u inverziji te se preko c-mola i g-mola koristeći ornamentirane elemente šesnaestinama i tridesetdruginama privodi kraju koji završava akordom u G-duru.

Fuga u C-duru je tehnički najzahtjevnija i najduža te predstavlja vrhunac Bachovog skladateljskog umijeća. Tenor uvodi temu, a zatim je alt ponavlja u izmijenjenom obliku, što rezultira tonalnim odgovorom. Temu zatim donosi sopran pa bas. Bach se u ovoj fugi poslužio skladateljskim tehnikama kao što su stretto, tema u inverziji, dvostruki

kontrapunkt, modulacije u bliske i udaljene tonalitete i dr. Na koncu glava teme preoblikovana je i razvija se u codu. Coda je skladana od tematskog materijala raznih oblika (diminucija, augmentacija, inverzija i dr.). Fuga završava akordom na tonici u osnovnom tonalitetu.

Largo je napisan u F-duru, mirnoga karaktera u četverodobnoj mjeri. Stavak počinje temom u F-duru koja traje 7 taktova te kroz sekvence modulira u C-dur, a zatim u g-mol, da bi se u 18.-om taktu na početku code vratio u F-dur i kroz ornamentirane motive došao do kraja stavka koji je ponovno na tonici u F-duru.

Allegro assai završni je dvodijelni stavak trodobne mjere. Napisan je u osnovnom tonalitetu, C-duru. Karakterističnu melodiju obilježava različitost artikulacije - legato i non legato štrihovi u šesnaestinkama. Dok je prvi dio u osnovnom tonalitetu, drugi je u G-duru. Razvoj motiva i napetost nastupaju u 85.-om taktu, nakon čega dolazi vrhunac u 89.-om i 90.-om taktu. Kraj je stavka obilježen silaznom putanjom i postepenim opadanjem intenziteta do samog završetka u C-duru.

4.2. PARTITE

Partite se sastoje od nekoliko karakterno različitih plesnih stavaka u kojima su istaknute ritmičke i harmonijske komponente. Prva partita se sastoji od četiri stavka, druga partita ima četiri stavka konvencionalne suite s dodanom Ciacconom na kraju, dok se treća sastoji od šest stavaka u modernijem stilu (Loure, Gavotta).

Partita I, BWV 1002, h-mol

U prvoj partiti raspored stavaka je uobičajen, a umjesto Giguea Bach je kao zadnji stavak stavio Tempo di Borea. Svaki stavak ima svoju varijaciju u obliku međustavka – Double.

Allemanda	C
Double	C
Corrente	3/4
Double. Presto	3/4
Sarabande	3/4
Double	9/8
Tempo di Borea	C
Double	C

Allemanda je stavak dvodijelnog oblika u četverodobnoj mjeri s ispisanim repeticijskim. Oba dijela počinju predtaktom i imaju po 12 taktova. Stavak počinje u osnovnom tonalitetu (h-mol), dok se drugi dio stavka nastavlja na dominantu te se kroz modulacije ponovno vraća u osnovni tonalitet. Double je pisan u *alla breve* mjeri, jednakog oblika i s jednakim brojem taktova kao i Allemanda. Skladan je od rastavljenih akorada u šesnaestinkama.

Corrente je napisan u trodobnoj mjeri, a počinje predtaktom s rastavljenim akordom u h-molu. Prvi dio stavka završava na dominantu (Fis-dur), a drugi dio se nastavlja temom koja je pisana u inverziji te na kraju ponovno završava u početnom tonalitetu. Double je brzi stavak također u trodobnoj mjeri, a sastoji se većinom od uzlaznih i silaznih ljestvica i rastavljenih akorada.

Sarabande je stavak sporijeg plesnog karaktera pisan u trodobnoj mjeri. Jedini je stavak u h-mol partiti koji ne počinje predtaktom. Započinje na tonici (h-mol), dok se drugi dio stavka nastavlja na dominantu. Double je skladan u 9/8 mjeri i izvodi se u srednje brzom tempu.

Stavak Tempo di Borea nalazi se na mjestu zadnjeg stavka te je pisan u *alla breve* mjeri. Prvi dio stavka započinje u h-molu i kadencira u D-duru, dok drugi dio stavka, koji je dvostruko duži od prvog dijela stavka, nastavlja u D-duru i završava u h-molu. Double je također pisan u *alla breve* mjeri. Za razliku od ostalih Doubleova u h-mol partiti ovdje se pojavljuje i akordička struktura u dvoglasju.

Partita II, BWV 1004, d-mol

Druga partita se sastoji od četiri tradicionalna stavka suite i petog stavka – Ciaccone.

Allemanda	C
Corrente	3/4
Sarabanda	3/4
Giga	12/8
Ciaccona	3/4

Allemanda je skladana u uobičajenom dvodijelnom obliku u četveročetvrtinskoj mjeri. Stavak počinje u osnovnom tonalitetu, predtaktom i punktiranim ritmom. Prvi dio stavka završava na dominantu dok se drugi dio stavka nastavlja na dominantu s variranom temom u inverziji. Na kraju, kroz ornamentiranu kadencu stavak završava na tonici.

Corrente je također dvodijelnog oblika i skladan je u trodobnoj mjeri. Stavak počinje predtaktom i d-mol akordom na prvoj dobi. Drugi dio stavka počinje na isti način, ali u A-duru. Ritmička struktura je sastavljena od triola i punktiranog ritma koji se cijelo vrijeme izmjenjuju. Stavak završava u d-molu.

Sarabanda je stavak pisan u trodobnoj mjeri koji počinje punktiranim ritmom te se sastoji od tri dijela s ispisane dvije repeticije. Prvi dio stavaka počinje u d-molu dok se drugi dio stavka nastavlja u A-duru. Treći dio

započinje u g-molu te završava codom koja se na samom kraju vraća u osnovni tonalitet.

Giga je stavak dvodijelnog oblika napisan u 12/8 mjeri. Prvi dio stavka započinje predtaktom u d-molu, a drugi dominantom u kojem se tema ponovno iznosi u inverziji. Tema je pisana u osminkama nakon čega se nastavlja do kraja u šesnaestinkama u različitim kombinacijama artikulacije.

Ciaccona je zadnji stavak pisan u trodobnoj mjeri, ujedno i najduži stavak druge partite. Opsegom je duži od svih prethodnih stavaka zajedno. Stavak je pisan u obliku teme s varijacijama. Tema počinje u d-molu i traje osam takotova nakon čega slijedi 15 varijacija. Durski dio počinje otprilike na sredini stavka te se sastoji od 8 varijacija. Na kraju dolazimo do code koja je sačinjena od 6 kratih varijacija. Ciaccona završava povratkom u d-mol i ponovnim iznošenjem teme kao na početku stavka. Bach je u ovom stavku pokazao majstorsko znanje i poznavanje tehničkih mogućnosti instrumenta i kontrapuntske tehnike skladanja što je rezultiralo jednim od najljepših stavaka iz svih sonata i partita za violinu solo.

Partita III, BWV 1006, E-dur

Treća partita završno je djelo Bachovog ciklusa od šest sonata i partita. Pisana je u modernijem stilu, s manje polifonih obrada, a naglasak je na melodiji.

Preludio	3/4
Loure	6/4
Gavotte en Rondeau	♩
Menuet I	3/4
Menuet II	3/4
Bourée	2
Gigue	6/8

Preludio je početni virtuozni stavak treće partite. Građen je od mnogobrojnih pasaža u šesnaestinkama. Pisan je bez repeticije te se stječe dojam o jednodijelnom obliku.

Loure je stavak sporijeg tempa i mirnijeg karaktera pisan u 6/4 mjeri. Dvodijelnog je oblika, a počinje predtaktom u oktavnom odnosu na dominantu. Prvi dio završava na dominantu, a drugi dio se preko početne dominante ponovno vraća na toniku.

Gavotte en Rondeau je pisan u *alla breve* mjeri. Po obliku je rondo s kupletima (umetnute epizode u kojima se razvija tematski materijal iz teme, između nastupa teme koja se ponavlja). Tema započinje predtaktom, ima osam taktova i javlja se pet puta u osnovnom obliku. Stavak završava dvotaktnom kadencom.

Menuet I je kratki stavak trodijelnog oblika pisan u 3/4 mjeri. Prvi dio započinje E-durom, a drugi dio na dominantu (H-dur).

Menuet II je stavak dvodijelnog oblika i također je pisan u 3/4 mjeri. Stavak je kratak, tipične tonika – dominantna – tonika građe.

Bourée je šesti stavak partite i pisan je u dvodobnoj mjeri. Započinje predtaktom koji stvara dojam nepravilne mjere. Dvodijelnog je oblika, tipične konstrukcije tonika – dominantna. Stavak završava temom u blago variranom obliku.

Gigue je brzi stavak plesnog karaktera, a ujedno je i završni stavak treće partite. Dvodijelnog je oblika, započinje predtaktom, a pisan je u 6/8 mjeri. Prvi dio započinje na tonici, a drugi na dominantni. Tema se sastoji od četiri takta koji se sastoje od razloženih akorada. Uporabom ligatura postignuta je karakteristična ritmika.

5. ZAKLJUČAK

Veliki je izazov izvesti ovako kompleksan i opsežan program na diplomskom ispitu. Ne samo zbog tehničkih poteškoća, nego i stilskih. U svom diplomskom radu obradila sam Bachovih šest sonata i partita za violinu solo i moram priznati da mi je istraživanje i proučavanje ovog veličanstvenog ciklusa uvelike pomoglo u izvođenju tog djela na diplomskom ispitu. Saznala sam mnogo zanimljivih činjenica o Bachovom životu, o glazbenim oblicima u razdoblju baroka, o svakom pojedinačnom stavku, o tehnikama i načinu skladanja, a analizom glazbenog djela izvođenje pojedinih stavaka mi je postalo puno zanimljivije. Iako ovom radnjom i diplomskim koncertom završavam svoje dugogodišnje školovanje, sigurna sam da učenje, vježbanje i istraživanje instrumenta - violine i glazbe općenito nikada neće prestati.

6. LITERATURA

- Johann Nikolaus Forkel, Johann Sebastian Bach – His life, art and work, New York, Da Capo Press, 1970, str. 70-91
- William S. Newman, The Sonata in the Baroque Era, New York, The Norton Library, 1972, str. 17-32
- Claude V. Palisca, Barokna glazba, Zagreb, Hrvatsko muzikološko društvo, 2005., str. 298-313
- Dr. Walter Blankenburg, Johann Sebastian Bach – Life – Times – Influence, London, Bärenreiter, 1977
- Anthony Newman, Bach and the baroque, Pendragon press NY, 1985, str. 141-184
- Josip Andreis, Povijest glazbe, Zagreb, SNL, 1989., str. 472-477
- J. S. Bach – Three Sonatas and three Partitas for solo violin, Bärenreiter
- M. Geck, J. S. Bach, Zagreb, Naklada Slap, 2005.